

تأثیر مدیریت سود بر رابطه حاکمیت شرکتی و کیفیت سود

دکتر فرزانه حیدر پور

دانشیار و عضو هیئت علمی، گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

fheidarpoor@yahoo.com

مجید طاهروردی

کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده:

در این پژوهش به بررسی رابطه بین مدیریت سود و کیفیت سود، حاکمیت شرکتی و کیفیت سود، مدیریت سود و حاکمیت شرکتی و کیفیت سود با حضور متغیرهای کنترل پرداخته شده است. قلمرو مکانی تحقیق شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. قلمرو زمانی نیز فاصله بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ را دربرمی‌گیرد. هدف تحقیق بررسی تأثیر و رابطه مدیریت سود با کیفیت سود اعلامی در شرکت‌ها و بررسی تأثیر و رابطه مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی با کیفیت سود شرکت‌ها و بررسی همزمان رابطه مدیریت سود و حاکمیت شرکتی با کیفیت سود می‌باشد. تحقیق شامل دو متغیر مستقل (مدیریت سود و حاکمیت شرکتی)، متغیر وابسته (کیفیت سود) و متغیرهای کنترل می‌باشد. در فرضیه اصلی اول بررسی رابطه بین مدیریت سود با کیفیت سود، در فرضیه دوم بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی با کیفیت سود و در فرضیه سوم بررسی رابطه بین مدیریت سود و حاکمیت شرکتی با کیفیت سود مطرح شده است. اطلاعات به دو طریق کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری گردیده است. با توجه به اینکه تحقیق بر مبنای هدف، کاربردی و برحسب روش توصیفی است فرضیات از طریق رگرسیون خطی مورد آزمون قرار گرفتند. نتیجه حاصل از آزمون نشان داد که فرضیه‌های اول و دوم و سوم تأیید شدند و رابطه معناداری بین متغیرها وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت سود، حاکمیت شرکتی، کیفیت سود

۱- مقدمه

سود حسابداری یکی از مهم‌ترین شاخص‌هایی است که به وسیله استفاده کنندگان از صورت‌های مالی برای مقاصد مختلفی مانند ارزش‌گذاری سهام، ارزیابی عملکرد مدیریت، تخصیص منابع و ... بکار گرفته شده است و به آن توجه زیادی می‌شود. بنابراین تخصیص بهینه منابع در بازارها کاملاً به این بستگی دارد که سود حسابداری گزارش شده از کیفیت مناسبی برخوردار باشد. سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که با وجود مشکلات نمایندگی از قبیل نبودن تقارن اطلاعاتی و خطر اخلاقی، سهامداران و مراجع قانون‌گذار چگونه می‌توانند از کیفیت سود ارائه شده به وسیله مدیران و به طور کلی کیفیت گزارشگری مالی مطمئن شوند؟ این مهم پس از رسوایی‌های اخیر بیش‌ازپیش مورد توجه قرار گرفته و در نتیجه آن، مراجع قانون‌گذاری بورس‌های کشورهای مختلف جهان دست به اقدامات مختلفی زدند. یکی از این اقدامات، اصلاح حاکمیت شرکت‌ها است

. سازوکارهای حاکمیت شرکتی با کاهش مشکلات نمایندگی، می‌تواند فرصت‌های مدیریت سود را کاهش داده و در نتیجه کیفیت سود را افزایش دهد. بنابراین یکی از راهکارهای عملیاتی برای کاهش مشکل نمایندگی و به دنبال افزایش کیفیت سود، تدوین آیین‌نامه‌های مناسب برای اعمال حاکمیت شرکتی مناسب است.

در ایران نیز در سال‌های اخیر با هدف بهبود کیفیت گزارشگری مال، آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی تصویب شد و اجرای آن الزامی گشت. حال سؤال این است که آیا رعایت این آیین‌نامه توسط شرکت‌ها، باعث بهبود کیفیت گزارشگری مالی و به ویژه کیفیت سود حسابداری می‌شود؟ این

سؤالی است که پاسخ به آن می‌تواند باعث بهبود تخصیص منابع در بازار بورس تهران شود در این زمینه ، اسماعیل زاده مقری و همکاران [۱] پژوهش‌هایی انجام داده‌اند.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

یکی از عوامل اصلی بهبود کارایی اقتصادی حاکمیت شرکتی (نظام راهبری) است که در برگیرنده مجموعه‌ای از روابط میان مدیریت شرکت، هیئت مدیره، سهامداران و سایر گروه‌های ذینفع است. حاکمیت شرکتی ساختاری را فراهم می‌کند که از طریق آن هدف‌های بنگاه تنظیم و وسایل دستیابی به هدفها و نظارت بر عملکرد تعیین می‌شود. همچنین، انگیزه لازم برای تحقق هدف‌های بنگاه را در مدیریت ایجاد کرده و زمینه نظارت موثر را فراهم می‌کند. به این ترتیب، شرکت‌ها منابع را با اثر بخشی بیشتری به کار می‌گیرند. وجود نظام حاکمیت شرکتی مناسب می‌تواند شرکت‌ها را در جلب اعتماد سرمایه‌گذاران و تشویق آن‌ها به سرمایه‌گذاری کمک کند و اجرای این اصول در سطح شرکت طبق پژوهش‌های تجربی انجام شده باعث بهبود عملکرد مالی و افزایش ارزش شرکت می‌شود. وجود مشکل نمایندگی و تمایل مدیران به اعمال مدیریت سود و سوءاستفاده از آن و در نتیجه ارائه اطلاعات نادرست به سهامداران (افشا نادرست)، نه تنها در سطح خرد باعث زیان سهامداران شده بلکه در سطح کلان باعث آسیب جدی به اعتماد سهامداران شده و آن‌ها را از بازار بورس فراری خواهد داد. این امر در نهایت تبعات اقتصادی وخیمی برای کشورها به دنبال خواهد داشت. بنابراین، کشورهای مختلف از طریق بکارگیری قوانین و آیین‌نامه‌های مختلفی از جمله حاکمیت شرکتی به دنبال بهبود کیفیت افشا هستند. کارمانو و وافیز با بررسی اثر تعدادی از معیارهای حاکمیت شرکتی مانند ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی به این نتیجه رسیدند که حاکمیت شرکتی موثر باعث بهبود کیفیت افشا می‌شود. در کشورهای توسعه‌یافته مطالعات فراوانی در خصوص حاکمیت شرکتی انجام شده است که برای مثال می‌توان به چانگ [۱۰]، آلن [۸]، لیو [۱۱]، برکمن و همکاران [۹] و عمر الفروغ و دیگران [۱۲] اشاره کرد. از یک سو یافته‌های اغلب این تحقیقات با یکدیگر مشابه نبوده، شرایط کشورمان با کشورهای توسعه‌یافته متفاوت است و از دیگر سو، در ایران و دیگر کشورهای درحال توسعه رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود و مدیریت سود به تناوب مطالعه نشده است. حال به بررسی برخی از پژوهش‌های انجام شده و نتیجه‌گیری آن‌ها می‌پردازیم تا راه پژوهش را برای ما روشن‌تر سازد.

عمر الفروغ و دیگران [۱۲] در تحقیقی با عنوان ارتباط بین بازده بازار، حاکمیت شرکتی و مدیریت سود دریافت که مدیریت سود تأثیر منفی قابل توجهی پربازده بازار دارد و اندازه هیئت‌مدیره دارای قدرت بیشتری نسبت به مالکیت نهادی در بازداری مدیریت سود است.

بررسی رابطه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی با کیفیت سود انجام شده و نتایج حاکی از این امر است که با بیشتر شدن تعداد جلسات هیئت‌مدیره و افزایش حضور مدیران غیرموظف در آن، کیفیت (پایداری و توان پیش‌بینی) سود حسابداری افزایش یافته است. این در حالی است که بین تفکیک مسئولیت‌های مدیرعامل و رئیس هیئت‌مدیره از یکدیگر و کیفیت (پایداری و توان پیش‌بینی) سود رابطه معنی‌داری وجود ندارد و یافته‌های تحقیق حاکی از نبود رابطه معنی‌دار بین کیفیت اقلام تعهدی، به‌عنوان یکی از سنج‌های کیفیت سود، با مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی مورد بررسی است [۴]. در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود در بورس اوراق بهادار تهران دریافت که یک حاکمیت شرکتی مطلوب منجر به افزایش کیفیت سود می‌شود [۳]. در تحقیقی دیگر تأثیر کیفیت تعهدات اختیاری بر ریسک سهام مورد بررسی قرار گرفت. در آن، اثر کیفیت تعهدات به عنوان یک عامل ریسک و ارتباط آن با بازده‌های آتی سهام ارزیابی شد. برای این منظور، از اطلاعات ۵۹ شرکت نمونه انتخاب شده از جامعه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شد. کیفیت تعهدات، برای سال‌های (۱۳۸۷ - ۱۳۸۴) به کمک تجزیه و تحلیل رگرسیون محاسبه شده، و بازده سهام برای سال‌های (۱۳۸۸ - ۱۳۸۵) با استفاده از صورت‌های مالی شرکت‌ها استخراج گردید. آزمون فرضیه تحقیق، با استفاده از تحلیل رگرسیونی دو مرحله‌ای در بازه زمانی (۱۳۸۸ - ۱۳۸۵) اجرا گردید. نتایج تحقیق نشان داد که عامل کیفیت تعهدات، صرف ریسک با اهمیتی را در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران ایجاد نمی‌کند و بنابراین، در این بازار، عامل ریسک تعیین‌کننده قیمت نبوده و تغییر پذیری بازده‌های آتی را تبیین نمی‌کند [۶].

در تحقیقی دیگر رابطه بین ویژگی های هیأت مدیره و روش های تأمین مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی شده است. نتایج نشان می دهد که بین اندازه ی هیأت مدیره و تأمین مالی داخلی شرکت ها رابطه منفی معناداری وجود دارد و همچنین، بین استقلال هیأت مدیره و درصد مالکیت اعضای هیأت مدیره با تأمین مالی خارجی رابطه منفی معناداری وجود دارد. از سوی دیگر، نتایج پژوهش نشان می دهد که بین استقلال هیأت مدیره و درصد مالکیت اعضای هیأت مدیره با تأمین مالی داخلی و اندازه ی هیأت مدیره و تأمین مالی خارجی رابطه آماری معناداری وجود ندارد. نتایج پژوهش در خصوص متغیرهای کنترلی نشان دهنده آن است که بین اندازه شرکت ها و تأمین مالی داخلی آن ها رابطه مثبت معنادار و بین عمر و اهرم مالی شرکت ها با تأمین مالی داخلی آن ها رابطه منفی معناداری وجود دارد. همینطور، نتایج پژوهش نشان می دهد که بین اندازه، عمر و اهرم مالی شرکت ها با تأمین مالی خارجی رابطه مثبت معناداری وجود دارد [۵].

در پژوهشی به رابطه دو طرفه و متقابلی بین مالکیت نهادی و نوسانات قیمتی سهام در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. در راستای این هدف، کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که صورتهای مالی (ترازنامه، صورت حساب سود و زیان) ارائه داده بودند، مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج حاصل از این پژوهش رابطه مثبت معناداری بین مالکیت نهادی بزرگتر و افزایش نوسان قیمتی سهام تأیید می شود ولی رابطه دوطرفه و متقابلی بین مالکیت نهادی و نوسانات قیمتی تأیید نشد [۷].

۳- فرضیه پژوهش

بر اساس پرسش های پژوهشگر ، فرضیه های زیر تدوین یافته است.

۱. مدیریت سود بر کیفیت سود تأثیر دارد .
۲. حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود تأثیر دارد.
۳. مدیریت سود و حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود تأثیر دارند.

نمونه و جامعه آماری و روش پژوهش

نمونه بررسی شده در این تحقیق شامل ۱۰۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. داده های مورد نیاز برای فاصله زمانی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ جمع آوری و پس از حذف داده های پرت حدود ۶۳۶ سال - شرکت بررسی شده است . شرکت های سرمایه گذاری، هلدینگ ها ، بانک ها و بیمه ها از نمونه گیری مستثنی شده اند. علاوه بر این، از داده های شرکت هایی که اطلاعات مورد نیاز آن ها برای کل سال های مورد بررسی در دسترس نبوده، صرف نظر شده است.

روش تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی است. توصیفی به این دلیل که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده های مورد بررسی است و برای شناخت بیشتر شرایط موجود می باشد و همبستگی به دلیل اینکه در این تحقیق رابطه بین متغیرها مورد نظر است . تحقیق حاضر به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته و در پی اثبات وجود این رابطه در شرایط کنونی بر اساس داده های تاریخی می باشد. بنابراین می توان آن را از نوع پس رویدادی طبقه بندی نمود. در این گونه تحقیقات، محقق به بررسی علت و معلول (متغیر وابسته و متغیر مستقل) پس از وقوع می پردازد. در این تحقیقات بین متغیرها یک رابطه آماری وجود دارد که هدف بررسی این رابطه می باشد . همچنین متغیرها قابل دست کاری نیستند.

۴- مدل آماری و روش آزمون

متغیر وابسته تحقیق کیفیت سود می باشد که طی مدلی که اسکات ارائه داده شامل بازده بازار از طریق اطلاعات در دسترس بازار است و این ضریب از طریق رگرسیون بین قیمت سهام و سود حسابداری پس از کنترل بازده سالانه با فرمول ۱ محاسبه می شود.

$$CAR_{it} = CAR_{i-5+5} \quad (1)$$

Car : بازده غیرطبیعی بازار طی ۵ روز قبل و بعد از انتشار سود.

$$CAR_{it} = \alpha_0 + \beta_1 UE_{it} + \beta_2 RT_{it} + \varepsilon_{it}$$

UE : سود غیرمنتظره در سال موردنظر

RT : بازده سالانه شرکت در سال موردنظر

$$UE_{it} = \frac{EAT_{it} - EAT_{it-1}}{|EAT_{it-1}|}$$

EAT : سود بعد از مالیات شرکت در سال موردنظر

$$RT_{it} = \frac{P_{it} - P_{it-1}}{P_{it-1}}$$

P : قیمت نهایی سهام در سال موردنظر

مدیریت سود: به کمک مدل کازنیک اندازه‌گیری خواهد شد. برای استفاده از این مدل از پژوهش یعقوب نژاد و همکاران استفاده کردیم که این مدل را بومی‌سازی نمودند. در این تحقیق هدف بررسی پدیده "مدیریت سود" در ایران، شناسایی عوامل تأثیرگذار بر آن و ارائه یک الگو برای اندازه‌گیری مدیریت سود بر اساس عوامل مؤثر شناسایی شده در شرایط محیطی ایران می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق، شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۸ بوده است. همچنین در این تحقیق برای محاسبه شاخص مدیریت سود "مدل کازنیک" به‌عنوان مدل بهینه انتخاب شده و مورد استفاده قرار گرفته است. روش این تحقیق از نوع همبستگی بوده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از رگرسیون چند متغیره به روش پانل دیتا استفاده شده است. نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که متغیرهایی مثل نسبت بدهی، اندازه شرکت، تغییر مدیریت، شاخص سودآوری (بازده دارایی‌ها) و شاخص مدیریت سود سال قبل با شاخص مدیریت سود سال جاری رابطه مستقیم دارند. از طرف دیگر بعضی متغیرها مثل مالیات، نوع مالکیت، نوع حسابرس، تغییر حسابرس و نوع صنعت اثری بر مدیریت سود ندارند. نحوه اندازه‌گیری آن برای هر شرکت به تفکیک به شرح معادله ۲ است :

(۲)

$$EM_{it} = -0.372 + 1.143 \cdot EM_{it-1} + 0.187 \cdot ROA_{it} - 0.643 \cdot DEBT_{it} + 0.1319 \cdot MCH_{it} + 0.0538 \cdot SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

EM it = شاخص مدیریت سود هر شرکت در هر سال.

DEBT it = نسبت بدهی هر شرکت در هر سال.

ROA it = شاخص سودآوری (بازده دارایی‌ها) هر شرکت در هر سال.

SIZE it = اندازه شرکت در هر سال.

MCH it = تغییر مدیریت در هر سال.

EM it-1 = شاخص مدیریت سود هر شرکت در سال قبل.

ϵ it = میزان خطای مدل.

نسبت بدهی: عبارت است از جمع بدهی‌ها به جمع دارایی‌ها.

اندازه شرکت: عبارت است از لگاریتم طبیعی جمع کل دارایی‌ها.

تغییر مدیریت: این متغیر یک متغیر مجازی است که با صفر و یک نشان داده می‌شود. در صورتی که اعضای هیئت‌مدیره شرکت نسبت به سال قبل تغییر کرده باشد عدد یک و در غیر این صورت مقدار آن صفر در نظر گرفته شده است.

شاخص سودآوری (بازده دارایی‌ها): یک متغیر کنترلی است و معمولاً از این شاخص به‌عنوان شاخص عملکرد مدیریت استفاده می‌شود. بازده دارایی‌ها برابر است با سود خالص تقسیم بر متوسط جمع دارایی‌ها.

شاخص مدیریت سود سال قبل: این متغیر شاخص مدیریت سودی است که برای سال قبل محاسبه شده است. این متغیر یک متغیر تأخیری است.

لازم به ذکر است که برای همگن کردن اطلاعات در سطح شرکت‌ها با اندازه‌های مختلف، متغیرهای تحقیق بر جمع دارایی‌ها تقسیم شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین ، واریانس ، انحراف معیار و...) و آزمون‌های فرض کلاسیک (رگرسیون) استفاده می‌نماییم.

فرضیه اول: مدیریت سود بر کیفیت سود تأثیر دارد .

مدل رگرسیونی فرضیه تأثیر مدیریت سود بر کیفیت سود عبارت است از :

(۳)

$$y = \alpha + \beta_1 EM_t + \beta_2 FL_t + \beta_3 CS_t + \epsilon$$

Y=کیفیت سود

α = ثابت

EM=مدیریت سود

FL=هرم مالی

CS=اندازه شرکت

فرضیه دوم : حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود تأثیر دارد.

مدل رگرسیونی سویونگ (۲۰۱۱) برای فرضیه تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود عبارت است از :

$$y = \alpha + \beta_1 X + \beta_2 FL_t + \beta_3 CS_t + \beta_4 FCF_t + \beta_5 GROWTH_t + \epsilon$$

y = کیفیت سود

α = ثابت

X = حاکمیت شرکتی

با توجه به تحقیقات انجام شده در خارج از کشور و تطبیق آن‌ها با تجربیات داخلی از مدل سویونگ (۲۰۱۱) استفاده شده است.

$$X = -0.404 IO_t - 0.577 BDS + 0.115 conwon + 0.138 AI + 0.112 ID + 0.1 SD + 0.104 PD$$

IO = مالکیت نهادی

BDS = اندازه هیئت مدیره

$Conwon$ = بلوک سهامداران عمده

AI^1 = برای بررسی استقلال حسابرس اگر برای ۳ سال مسئول کار ثابت باشد و یا برای ۵ سال شرکت ثابت باشد عدم وجود استقلال در نظر می‌گیریم و برای آن صفر می‌گذاریم و در غیر این صورت یک در نظر می‌گیریم.

ID = استقلال کمیته حسابرسی (اگر اعضای کمیته از اعضای غیرموظف بودند ۰ وگرنه ۱ در نظر می‌گیریم)

SD = اندازه کمیته حسابرسی (اگر بیشتر از ۵ بود ۱ وگرنه ۰)

PD = تخصص کمیته حسابرسی (اگر بیشتر از ۲ متخصص مالی داشته باشد ۱ وگرنه ۰)

کمیته حسابرسی از متغیرها و فاکتورهای مهمی تشکیل شده است که وظایف آن‌ها هدایت و نظارت بر شرکت است.

سازوکارهای حاکمیت شرکتی یک عامل مؤثر در همسو کردن منافع بازیگران مختلف بازار سرمایه و افزایش کیفیت گزارشگری مالی از جمله کیفیت سود می‌باشد.

FL = اهرم مالی

Fcf = جریان وجه نقد آزاد

$GROWTH$ = رشد شرکت

CS = اندازه شرکت

¹AI: Audit independence

فرضیه سوم : مدیریت سود و حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود تأثیر دارند.

مدل رگرسیونی فرضیه تأثیر مدیریت سود و حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود عبارت است از :

$$y = \alpha + \beta_1 EM_t + \beta_2 X + \beta_3 FL_t + \beta_4 CS_t + \beta_5 FCF_t + \beta_6 GROWTH_t + \epsilon$$

متغیرهای این مدل در بالا توضیح داده شده است و این مدل از ترکیب دو مدل بالا برای بررسی میزان اثرگذاری همزمان دو متغیر فوق استفاده شده است.

جدول ۱- نحوه محاسبه متغیرهای پژوهش

متغیر	نحوه محاسبه
مدیریت سود	اقلام تعهدی منهای اقلام تعهدی غیر اختیاری
مالکیت نهادی	میزان سهام‌های در اختیار شرکت به کل سهام‌ها
اندازه هیئت‌مدیره	نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره به کل اعضاء
اهرم مالی	کل بدهی به کل دارایی‌ها
اندازه شرکت	برابر است با لگاریتم طبیعی دارایی‌ها
مالکیت سهامداران عمده	میزان سهام در اختیار سهامداران عمده به کل سهام شرکت
رشد شرکت	نسبت اختلاف فروش سال جاری و سال قبل به سال قبل

یافته‌های تجربی پژوهش

۵- آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای مستقل کمی و متغیر وابسته به صورت تجمعی برای سال‌های مورد مطالعه در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- جدول آمار توصیفی

	مدیریت سود	کیفیت سود	حاکمیت شرکتی	اهرم مالی	اندازه شرکت
داده‌های معتبر	۶۳۶	۶۳۶	۶۳۶	۶۳۶	636
میانگین	۲,۶۴۹۱	۰,۴۲۳۸	0.2728	۰,۰۵۲۶	5.2836
میانه	3.3500	0.4200	0.2800	۰,۹۳۲۴	.63582

مد	3.0000	0.0000	0.0000	۰,۶۴۸۸	2.93
انحراف معیار	1.9478	0.2904	0.2674	۰,۰۲۴۳	7.32
واریانس	3.7940	0.0840	0.0720	۰,۱۵۶۰	.397
چولگی	2.5950	-0.0510	0.4720	0.019	.985

با توجه به اینکه برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های پارامتریک و تحلیل رگرسیون استفاده گردیده است، لذا قبل از انجام این آزمون‌ها، آزمون‌های پیش‌فرض استفاده از مدل رگرسیون و سایر آزمون‌های پارامتریک انجام گردید؛ به این ترتیب که برای بررسی نرمال بودن اجزای باقی‌مانده، از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف استفاده گردید. در صورتی که اجزای باقی‌مانده از توزیع نرمال برخوردار باشند، می‌توان ادعا کرد که جامعه نیز دارای توزیع نرمال است. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر نیز از آزمون دوربین - واتسون استفاده گردید که نتایج این آزمون نیز در جداول مربوط به تحلیل‌های آماری فرضیه‌ها آمده است

جدول ۳ - آزمون فرضیه اول:

$y = \alpha + \beta_1 EM_t + \beta_2 FL_t + \beta_3 CS_t + \epsilon$				مدل ۱
نتیجه	مقادیر P-value	مقادیر آماره T	ضرایب متغیر در مدل	متغیرهای توضیحی
معنادار	0.05	-1.765	-1.25	مدیریت سود
نا معنادار	.545	.605	.113	اهرم مالی
نا معنادار	.455	.748	.035	اندازه شرکت
۱/۵۲۹	آزمون دوربین واتسون	۳/۱۱۵		مقادیر برای آزمون F
۰/۰۰۶	مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۰۴۸		P-value مقادیر
با توجه به مقادیر F و مقدار P-value که کمتر از 5 درصد است رابطه معنادار است.				نتیجه کفایت مدل

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌گردد، برای داده‌های تجمعی طی سال‌های مورد مطالعه در فرضیه اول مقدار آماره t ، -1.765 است و سطح معناداری آزمون کمتر از ۵ درصد است. پس در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرض ما پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر، مدیریت سود بر کیفیت سود تأثیر دارد.

جدول ۴ - آزمون فرضیه دوم

$y = \alpha + \beta_1 X + \beta_2 FL_t + \beta_3 CS_t + \beta_4 FCF_t + \beta_5 GROWTH_t + \epsilon$				مدل ۲
نتیجه	مقادیر P-value	مقادیر آماره T	ضرایب متغیر در مدل	متغیرهای توضیحی
معنادار	0.000	۳,۵۸۶	۲,۷۲۴	حاکمیت شرکتی
معنادار	.013	2.481	.140	اهرم مالی
معنادار	.001	3.465	0.148	جریان وجه نقد آزاد
۱/۶۳۴	آزمون دوربین واتسون	۱۲/۸۵۶		مقادیر برای آزمون F
۰/۰۳۲	مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده	0/00		P-value مقادیر
با توجه به مقادیر F و مقدار P-value که کمتر از 5 درصد است رابطه معنادار است.				نتیجه کفایت مدل

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌گردد، برای داده‌های تجمعی طی سال‌های مورد مطالعه در فرضیه دوم مقدار آماره t ، ۳,۵۸۶ است و سطح معناداری آزمون کمتر از ۵ درصد است. پس در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرض ما پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر، حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود تأثیر دارد.

جدول ۵- آزمون فرضیه سوم

$y = \alpha + \beta_1 EM_t + \beta_2 X + \beta_3 FL_t + \beta_4 CS_t + \beta_5 FCF_t + \beta_6 GROWTH_t + \epsilon$				مدل ۳
نتیجه	مقادیر P-value	مقادیر آماره T	ضرایب متغیر در مدل	متغیرهای توضیحی
معنادار	0.000	۳,۵۱۶	۲,۷۳۴	حاکمیت شرکتی
معنادار	۰,۰۴۴	-1.45	-1.05	مدیریت سود
معنادار	.013	2.481	.140	اهرم مالی
معنادار	.001	3.465	0.148	جریان وجه نقد آزاد
۱/۶۳۲	آزمون دوربین واتسون	3.611		مقادیر برای آزمون F
۰/۰۲۴	مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده	0/002		P-value مقادیر
با توجه به مقادیر F و مقدار P-value که کمتر از 5 درصد است رابطه معنادار است.				نتیجه کفایت مدل

همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه می‌گردد، برای داده‌های تجمعی طی سال‌های مورد مطالعه در فرضیه سوم مقدار آماره t ، برای متغیر حاکمیت شرکتی ۳,۵۱۶ و برای متغیر مدیریت سود -۱,۴۵ است و سطح معناداری آزمون برای هر دو متغیر کمتر از ۵ درصد است. پس در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرض ما پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر، مدیریت سود و حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود تأثیر دارند.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش ما برای محاسبه میزان مدیریت سود انجام شده از مدل کازنیک استفاده کردیم که در آن نسبت بدهی، اندازه شرکت، تغییر مدیریت، شاخص سودآوری (بازده دارایی‌ها) و شاخص مدیریت سود سال قبل با شاخص مدیریت سود سال جاری رابطه مستقیم دارند. پس از انجام آزمون فرضیه‌ها به این نتیجه رسیدیم که هر سه فرضیه تأیید شدند. نتایج فرضیه اول نشان می‌دهد که هرچه قدر مدیریت سود در شرکت کمتر انجام شود سود از کیفیت بالاتری برخوردار است و رابطه نهایی بین مدیریت سود و کیفیت سود به صورت خطی و معکوس به دست آمده است. در فرضیه بعدی ما به این نتیجه رسیدیم که هرچه قدر حاکمیت شرکتی در شرکت قوی‌تر باشد و از چارچوب راهبری به طور بیشتری پیروی شود کیفیت سود گزارش شده بیشتر است و می‌تواند قابلیت اتکای بالاتری داشته باشد.

در نتیجه با پیروی از چارچوب‌ها و قوانین حاکمیت شرکتی ما می‌توانیم با کنترل موارد مبهم و مدیران اجرایی شرکت سود شفاف‌تر و قابل‌اتکاتری را فراهم و گزارش نماییم.

با توجه به نتایج حاصل از فرضیه اول به سهامداران پیشنهاد می‌شود در صورت اتکا به صورت های مالی به اقلام تعهدی اختیاری توجه بیشتری نمایند.

با توجه به نتیجه حاصل از آزمون فرضیه دوم، به سرمایه‌گذاران در هنگام خرید سهام پیشنهاد می‌گردد در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری نمایند که دارای هیئت‌مدیره غیرموظف نمی‌باشند و به سایر خصوصیات هیئت‌مدیره توجه نمایند.

به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد از سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی که دارای سهامداران عمده می‌باشند، خودداری نمایند زیرا با توجه به یافته حاصل از آزمون فرضیه دوم، باعث افزایش در مدیریت سود می‌گردند.

با توجه به نتیجه حاصل از آزمون فرضیه دوم، به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد، از خرید سهام شرکت‌های دارای سرمایه‌گذاران نهادی خودداری نمایند. بنا بر اظهارات پورتر معامله مکرر و تمرکز بر سودهای کوتاه‌مدت از جانب سرمایه‌گذاران نهادی، سبب ایجاد انگیزه برای مدیریت می‌شود تا از ناکامی در سود بپرهیزد. زیرا ممکن است موجب فروش سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران نهادی و کاهش قیمت سهام شرکت شود [۲].

با توجه به اینکه فرضیه دوم تأیید شد، لازمه توجه بیشتر سرمایه‌گذاران به ترکیب سهامداران شرکت (به خصوص درصد مالکیت سهامداران عمده)، میزان مالکیت و نفوذ دولت و مقدار سهام شناور آزاد قبل از سرمایه‌گذاری مشخص می‌گردد.

با توجه به تأیید فرضیه اول و فرضیه دوم، مشخص می‌گردد که سازوکارهای داخلی و خارجی راهبری شرکت با مدیریت سود در ارتباط بوده و راهبری مناسب در شرکت، فرصت‌های مدیریت سود را کاهش خواهد داد.

با توجه به این که در این پژوهش از مدل کازنیک برای برآورد اقلام تعهدی اختیاری استفاده گردید، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود از سایر مدل‌ها (مدل دجو، مدل هیلی مدل دی آنجلو) استفاده نمایند.

- ارزیابی تأثیر حاکمیت شرکتی بر هموارسازی سود در شرکت‌های دولتی و خصوصی.
- ارزیابی سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر مدیریت سود به تفکیک در صنایع مختلف.
- مطالعه رابطه بین سازوکارهای مختلف حاکمیت شرکتی با متغیرهای کلان اقتصادی از قبیل اثر تورم و تغییرات تولید ناخالص ملی.

• ارزیابی تأثیر ساختار سرمایه بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.

منابع

- ۱- اسماعیل زاده مقری، علی، ۱۳۸۹، بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود در بورس اوراق بهادار تهران، **مجله حسابداری مدیریت**، سال سوم، شماره هفتم، زمستان ۱۳۸۹.
- ۲- اسماعیلی، شاهپور، ۱۳۸۶، کیفیت سود، ماهنامه. حسابدار، شماره ۱۸۴.
- ۳- پورزمانی، زهرا، ۱۳۸۵، "حاکمیت شرکتی و پیش‌بینی ورشکستگی شرکت‌ها"، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- ۴- حساس یگانه، یحیی، ۱۳۸۴، "سیستم‌های حاکمیت شرکتی" **حسابدار**، شماره ۱۶۹.
- ۵- خواجوی، شکراله، گرگانی فیروزجاه، ابوالفضل، (۱۳۹۳)، "بررسی رابطه بین ویژگی‌های هیأت مدیره و روش‌های تأمین مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۱، ص ۲۴ الی ۳۷.
- ۶- موسوی شیری، سید محمود، صالحی، مهدی، وقفی، سید حسام، رجب زاده، علی اصغر، (۱۳۹۲)، "تأثیر کیفیت تعهدات اختیاری بر ریسک سهام"، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۰، ص ۷۲ الی ۸۹.
- ۷- مهر منش، حسن، اندرز جاده کناری، علی، (۱۳۹۳)، "رابطه بین مالکیت نهادی و نوسانات قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۲، ص ۱۲۴ الی ۱۳۹.

8-Allen, F. (2005), Corporate governance in emerging economies, Oxford Review of Economic Policy, 21, pp.164-177

9-Berkman, H., R. Cole, and J. Fu, (2008), Expropriation through loan guarantees to Related Parties: Evidence from China, Journal of Banking and Finance.

10- Chang, Sun, H.L, (2008), "The Relation Between Earning Informativeness, Earning Management and Corporate Governance in the Pre and Post-Sox Periods?".

11- Liu, Q., (2005), Corporate governance in China: Current practices, economic effects, and institutional determinants.

12-Omar Al Farooque ,2013 , Link between Market Return, Governance and Earnings Management: An Emerging Market Perspective , UNE Business School, University of New England, Australia.

The Effect of Earnings Management on the Relationship between Corporate Governance and Earnings Quality

Abstract

This study examines the relationship between earnings management and earnings quality, and earnings quality of corporate governance, corporate governance and earnings management and earnings quality is compared with the control variables. The research consists of two independent variables (earnings management and corporate governance), the dependent variable (quality of earnings) and control variables. The main hypothesis of the relationship between earnings management and earnings quality, the second hypothesis of the relationship between corporate governance quality and profit in the third hypothesis relationship between earnings management and earnings quality of corporate governance has been proposed. Since the study is based on objective, functional and descriptive approach is based on the assumptions of linear regression models were tested. The result of the test showed that the first, second and third hypotheses were confirmed and there was a significant relationship between the variables.

Keywords: Earnings Management, Corporate Governance, Earnings Quality